

KÄNDA, KLOKA RÖSTER

i Arbetarens många artikelserier

"Livet är att brottas med fan . . . vinna eller förlora . . . och så brottas på nytt."

Så drastiskt uttryckte sig Gustav Hedenvind-Eriksson i sitt bidrag till en artikelserie i Arbetaren 1956 med ledrubriken "Vart tog lyckan vägen?" Andra synpunkter på lycka framfördes av bl a Ingemar Hedenius, Karl Vennberg, Ivar Harrie, Elise Ottesen-Jensen (Ottar) och Edy Velander. Det var en serie som väckte uppmärksamhet. Det var inte den första och blev inte heller den sista. Särskilt under de senaste 30 åren har serierna avlöst varandra. Och ämnena har varit de mest skilda, från sublimes moralfrågor till komplicerade demokratiproblem.

"Min mening om livets mening" var rubriken på en subtil serie som inleddes av litteraturprofessorn Victor Svanberg. Artikeln slog så an på Carl Björkman, chef för Wahlström och Widstrand, att han redan samma dag som tidningen kom ut per telefon ville försäkra sig om utgivningsrätten – utan att veta något om kvaliteten på de kommande artiklarna. Förmodligen ansåg den impulsive Carl Björkman att rubriken var nog attraktiv för att garantera framgång med en bokutgivning.

I en annan serie 1957 uttalade sig en rad författare om "Diktarna inför nutidsproblemen", där Olof Lagercrantz, Vilhelm Moberg, Lars Gyllensten, Sivar Arnér, Albert Viksten m fl signerade artiklar. Den serien blev en bok på Federativs förlag.

"Min mening om socialismen" var ett annat tema som behandlades 1960. Herbert Tingsten, alltid ivrig granskare av Arbetaren, ställde upp, liksom Ture Nerman, Gunnar Hirdman, Stig Sjödin, Britta Gröndahl och Folke Fridell. Den senare ofta anlitad tyckare både i separata och seriesammanhang.

1963 inbjöds yngre och rörelsen närstående krafter att uttala sig under rubriken "I syndikalismens skola". Och uttalade sig gjorde en rad skribenter som nu är verksamma inom andra forum – dock utan att förneka de impulser och lärdomar som "syndikalismens skola" gav dem. Bland artikelförfattarna fanns Ulf Himmelstrand, Nordal Åkerman, Örjan Wallqvist, Mauritz Edström, Bert Ekengren, Gunnar Oldin och Ragnar Oldberg (båda döda), Siv Widerberg och Rolf Rembe.

Yngre skrivare kom också till tals i en serie med rubriken "Född på 30-talet" med bidrag från bl a Lennart Frick, som därmed inledde ett mångårigt medarbetarskap, främst som litteraturanmäla-

er
u
ner.
ex at
förföra
som se
ort påpekar
i dagspressen
deras världigh
"för liten
vetenskapliga värde.
Skulle en politisk gr
utnyttja den fundam
mokratiske elitmentalit
kan växa fram bland exp
ken för inte bortse från
kratin blev stora. Strejke
relativt små expertgrupper
t ex få mycket stora sprid
effekter med svåra politiska
ningar som resultat.
Vad kan göras?
Om det nu är så att expert
meritokratin, kommer att bli a
viktigare som instrument i mak
politiken, vad kan vi göra för
dessa instrument skall komma
stödja en fortsatt demokr
ring? Svaren följer delvis
sonemanget, och kom
manfattas i ord
unv-strap
arlsson
ar: experterna. Det
att ha ögonen på
Gunnar Adler-Karlsson
ra demokratins framtid.
er och arbetar under Gun
litet för internationell
se och h

Nr 6 • 9 februari 1979

Kerstin Anér: Dolda krafter – ungdom, idéer,

Om man vill kunna hoppas på "Ett alternativt Sverige" som vore gladare och bättre än det vi har i dag, så tycker jag man måste börja med att se efter: vad finns det för krafter i dag, som inte används alls eller används på annat, och som skulle kunna bli energin bakom en förändring?

Jag ska nu inte tala om politiskt organiserade krafter, för de har redan kommit långt mot sitt mål. Utan om krafter som inte vet sitt mål.

En av dem ser vi alldeles tydligt varje dag. Ätminstone om man bor i en större tätort som Stockholm, och det är ungdomens. Vi vanliga kneglare skulle ju aldrig orka göra så mycket bus som de gör. Alldeles som den mest vältränade idrottsman skulle vara slut efter en halvtimme, om han skulle anstränga sig lika ouppöpligt som ett halvårs barn gör.

garnas arméer, en tolvårig vikingason förväntades hämnas sin far, och en trettonårig Julia gå i brudstol och bära hastigt ansvar. Varför var dessa tonåringar så mycket duktigare än våra?

Givetvis låg massor av förtryck, orättvisor etc. bakom dessa samhällsförhållanden. Givetvis vill vi våra ungdomar alldeles för väl för att ställa sådana anspråk på dem. Men mår de verkligen väl, av att inga anspråk alls ställs på dem?

Det börjar man tvivla på, när man sett vad de kan åstadkomma om de äntligen ser något meningsfullt att utträta, helst tillsammans, och får en chans att göra det.

Ju fler sådana chanser vi kan öppna för dem, desto mer krafter kommer loss som kan användas för ett bättre samhälle.

Från materialismen
Slutligen vill jag peka på ännu missbrukat

den här, är ändå inte huvudsakligen av ondo tyder att människor vill

Min mening 8 om socialismen

En arbetarpojke och en medelklassstudent, kommer inte till arbetarrörelsen på samma sätt och de ser socialismen något olika. Jag var inte predestinerad av födsel och miljö, och ändå måste den verkligt proletära fabriksstaden Norrköping på 1890-talet ha i hög grad bidragit till min inriktning. Här medverkade också, att det i mitt hem inte fanns någon klassyn och nedsyn på arbetarna. Mina föräldrar var politiskt ointresserade, trögat arbetande och i bästa mening demokratiska. Mina bröder och jag lärde oss aldrig se någon skillnad som människor mellan oss och våra fattigare lekamrater på gården och granngårdarna. Självklart började vi i folkkola.

Bokhandlarsönerna fostrades i frihet och kärlekfull förståelse. Och till friheten att reagera sunt kom så litteraturen. I tonåren läste jag Gustaf Fröding och Ellen Key, Social-Demokraten och Östergötlands Folkblad. Medan jag ännu låg kvar i Uppsala började jag skriva i Fram och Stormklockan, satir mot borgarbräcklighet och religionshyckleri. 1906 var jag mogen för Norrköpings socialdemokratiska ungdomsklubb.

Klen marxist

Den sällsynt gode Fredrik Ström har i sina memoarer låtit mej komma till arbetarrörelsen genom marxistiska studier. Alldeles för mycket blommar! Marxism hade jag lärt minnigt

Ture Nerman

började redan under studenttiden i Uppsala att skriva rabulistiska artiklar i Fram och Stormklockan. Han har bytt forum många gånger sedan dess men rabulist har han förblivit livet igenom. I denna artikel, som är ett inlägg i Arbetarens serie om socialismen, tecknar Nerman sin egen socialistiska bana mot bakgrunden av samhällsutvecklingen. Artikeln utmynnar i en stark beaktelse till friheten och internationalismen.

det klart, att det finns hög värden än parti- och klasspolitiska, framför allt den mänskliga friheten.

Tryggheten, fattigdomens i skaffande är något grundväsentligt i socialismen. Men den demokratiska socialismen glömmes, inte den minst lika väsentliga friheten. I tider, då de flesta socialister nästan enbart tänker på tryggheten, ska jag be att få hävda främst friheten.

Och Internationales? Jag trodde blint på dess löfte från tre kongresser, senast Basel 1912 att den skulle mota kriget, om nödigt i revolution. Internationales sprängning och vannakt 1914 blev mitt livs stora chock i internationalistiskt intress. Följde jag så Lenin och hans international. Men så svek den under Stalin, blev nationellt rys. Där fanns inte plats för en f. människor. I dag kan man, de illusionerad, inte tro på att arbetarrörelsen kan klara världsfreden. Den ger sej heller inte för det, som före 1914. Men d. lilla vi har av Socialistisk international övervintrar med ideala fackla. I den meningen tror jag alltså på Internationales, som "Att alla lyckas bära". Jag förstår, hur det gick som det gick. Jag erkänner det stora uppbygget i Sovjet, där man med den nya borgarklassen väl får sin behövliga borgerliga revolution i liberalismens tecken, i efterhand. Tecken tyder på en liberalisering. Men jag kallar uppbygget för statiskapitalistiskt, inte socialistiskt. Och jag hatar och demonstrerar alljämt mot våldet över Baltikum, Ungern etc. Jag protesterar inte bara mot raspolitiken i Sydafrika och USA:s gyldestater och våldet i Algeriet och Sydkorea. Också alljämt mot

Ture Nerman

var fram till sin död en uppskattad medarbetare. I serien "Min mening om socialismen" gav han en personligt präglad beaktelse till den demokratiska socialismen och internationalismen.

FRIHETEN

socialismens främsta bud

re. Andra bidragsgivare i serien var Göran Börge, Clas Engström, Jörgen Eriksson, Erland Törngren m fl.

Om demokratins framtid uttalade sig 1967 med tungt vägande inlägg Gunnar Adler-Karlsson, Frans Severin, Birger Norman, Ulrich Herz, Tage Lindbom och Per Holmberg. Året därpå löd rubriken "Jämlikhet – som jag vill ha den" och tyckare var då främst Per Gahrton, Kurt Samuelsson och Kai Henmark.

1970-talets första serie hade rubriken "Författare i provinsen" och inlägg kom från bl a Karl Rune Nordkvist, Lennart Sjögren, Bengt Anderberg, Gunnar E Sandgren och Nils Petter Eckerbom.

På frågan "Är syndikalismen möjlig i vår tid?" svarade främst Frans Severin, Augustin Souchy, Ahto Uisk och Evert Arvidsson. Om framtiden skulle bjuda världssvält eller välstånd – kring det temat debatterade 1972 Tor Ragnar Gerholm, Hans Palmstierna och Gunnar Hambræus. En uppföljning av denna fråga skedde samma år under rubriken "Ekonomi och välfärd", där främst Bertil Ohlin, Hugo Hegeland, Gunnar Adler-Karlsson och Per Holmberg penetrerade problemet från olika utgångspunkter.

Om "Arbetets mening" utvecklades 1976 divergerande meningar av bl a Einar von Bredow – flitig medarbetare under senare delen av 70-talet – C H Hermansson, Walter Pöppel och Katarina Taikon.

Den blågula socialismen

En av de längsta och mest uppmärksammade artikelserierna på 70-talet var "Den blågula socialismen – som jag ser den". Inte mindre än ett 40-tal skribenter från Gunnar Adler-Karlsson till Gunnar West – SACs sekreterare – bidrog med personligt utformade inlägg. De kan läsas i den samlingsvolym som med artikelseriens rubrik 1977 utkom på Författarförlaget.

En annan uppmärksammad serie, "Alternativ produktion", publicerades 1978. I en intervjuiserie, som främst Claes Sjöberg och Matts Hejbel svarade för, uttalade sig politiker, forskare, fackföringsmän och miljöaktivister om vad en alternativ produktion skulle betyda för Sverige. Här blandades visioner, fakta och funderingar om det framtida samhället. Synpunkter utvecklades av bl a Åke Daun, Emin Tengström, Måns Lönnroth, Ronny Svensson och Wawa Sjödin. SAC-veteranen G A Kronheffer gav främst en syndikalistisk accent åt sina synpunkter på ämnet.

De väsentligaste intervjuerna är samlade i en rikt illustrerad utgåva från Federativs.

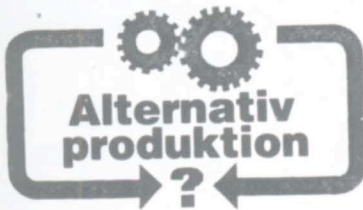
I anknytning till denna intervjuiserie började Arbetaren på hösten 1978 ställa frågan "Vart går (s)?"

I reportage, intervjuer och debattartiklar ville tidningen veta om socialdemokratin förändrats under oppositionstiden, hur mycket utrymme det fanns för kritiska åsikter, ställningen till miljö- och kvinnorörelser, om samarbete med den radikala vänstern var tänkbar o s v. Kort sagt: vilka var de nya djärva målen för 80-talets politik?

Många, både partifolk och utomstående, svarade. Bland dem Jan Lindhagen, Anders Leijon, Arne Setreus, C H Hermansson,

Författarna har fått många tillfällen i Arbetaren att uttala sig om det dagsaktuella skeendet.

Rubrikvinjett till en av Arbetarens senaste artikelserier som också finns i bokform.

SYNDIKALISM förr och nu

SAC i dag:

Kamp mot kärnkraft...

Under SACs första år var tal- och Bohusläns stenhuggare

En sektor som växer i det moderna samhället, är den offentliga

SAC ökar just nu sitt medlemsantal. De nya kommer ofta från andra organisationer. De är missnöjda med sin tidigare organisations ställningstaganden när det gäller kärnkraft eller andra stora samhällsfrågor. I motsvarande mån uppskattar de SACs kamp för syndikalism, och det faktum att SAC inte är bunden till något politiskt parti. Köpet av Stensnäs kursgård och omorganiseringen till ett industrisekretariat är viktiga förutsättningar för framgångarna, menar här SACs sekreterare Gunnar West.

Av Gunnar West

...och allt fler går med

grundsteckning till komst har två naturliga och alternativa utgångspunkter. Väljer man att behandla förekomsten av syndikalistiska idéer bör en fullständig beskrivning ta sitt avstamp i ungsocialisternas tidning Brand år 1903. Den fortsatta behandlingen blir då i första rummet en analys av idéutvecklingen bland ungsocialisterna under de närmast följande åren. Detta perspektiv anlade jag i min tidigare artikel om ungsocialismen. Vill man å andra sidan ta sin utgångspunkt i den konkreta fackliga debatten bör avstampet senareläggas. Först 1906 framträder direkt iakttagbara spår av det som skulle komma att bli SAC. Klara markeringar förekommer från 1908. I denna artikel vill jag välja detta senare perspektiv.

Den fackliga debatten 1906-1909

Perioden 1906-1909 innebar ett expansivt och offensivt skede för arbetsgivarna, i synnerhet SAF. De försökte få § 23 (sedemera 32) allmänt accepterad. De verkade för riksavtal, företadsvis med lång giltighetstid. De siktede till ett huvudavtal med LO, och de önskade införa en förhandlingsordning mellan huvudorganisationerna. Med stor framgång praktiserade de lock-outvapnet. Organisatoriskt genomförde de en strikt centralisering. Ekonomiskt stod de mycket solida. Både i förhandlingar med och i strid mot LO kunde de tämligen genomgående tvinga denna till oförmliga uppgörelser.

LO förde under dessa år huvudsakligen en defensiv politik. Lönefrågor dominerade aktiviteterna. Inom LO låg den suveräna makten hos förbunden och inom dessa hos respektive förbunds-

Så bildades SAC 1919

Av Lennart K Persson

flutlämnen på det hela blev att en utredning tillsattes. Den skulle vara klar 1912.

Tillkomsten av SAC

När ungsocialisterna, SUP, höll kongress månaden före LO hade de diskuterat frågan om bildandet av en ny fackföreningsrörelse. Entusiasmen för ett sådant projekt var dock måttligt. Flera talare menade t.o.m. att ungsocialisternas roll var att vara som en fackopposition inom LO. Ombuden beslöi likväl att utreda frågan om en eventuell nybildning.

Resultatet av LO-kongressen upplevdes av många som en besvikelse. Inte minst detta en liten grupp ungsocialisterna i Skåne. De ville varken i LO:s eller SUP:s utredning två på varandra följande renser, officiellt anordnade träarbetarnas distriktskonvention, tilldelade de, under artade former, en uppdraget att bilda en ny organisation byggd på LO:s var den s.k. Lundakommittén.

Desse ledande gestalter Gustav Sjöström och Lindström. Deras mest arbete för en ny organisation stod av en broschyr som omkring i maj 1910 med titeln "Sveriges Arbetares Samorganisationer". Den i stor upplaga över land avsikten att stimulera till och sympati för en nyskapad diskussion som uppstod

Sagt om SAC i Arbetaren i mars 1970. En sanning alljämt aktuell.

Macke Nilsson, Gösta Söderlund, Tage Danielsson och Åke Olsson.

Här har nu redovisats en del av de artikelserier som stått att läsa i Arbetaren under åren. Utrymmet tillåter inte att presentera dem alla. Till sist ska dock nämnas den längsta och för SAC-folket kanske den intressantaste serien, "Syndikalismen – förr och nu". Den pågick under ett år – 1978–79 – med ett uppbåd av skribenter och forskare. Aldrig tidigare hade syndikalismen penetrerats från så många olika synvinklar som i denna artikelserie.

För ett flertal artiklar svarade historikern och SAC-forskaren Lennart K Persson, som gav bakgrunden till SAC:s framväxt och utveckling och tecknade tillkomsten av rörelsens första tidning, Syndikalisterna. Med samma grundlighet redogjorde Augustin Souchy i flera artiklar för syndikalismens internationella förankring och presenterade några av rörelsens ideologiska portalfigurer. SAC:s fackliga verksamhet blev föremål för flera utläggningar, bl a av Evert Arvidsson, G A Kronheffer och Sune Blom. Visioner och realiteter – de korsas och befruktar varandra i denna stora granskning av syndikalismen som lära och verklighet. Serien har bestående värde och har utgivits i bokform av Federativs.

"Syndikalism förr och nu" är den längsta artikelserien som gått i Arbetaren. Den pågick över ett år, 1978–1979, med ett brett uppbåd av bidragsgivare, som gav både historiska och nutidspräglade synpunkter på den svenska syndikalismen.